

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.63](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.63)

УДК 336.14.15.26 : 338.24.43

*А. В. Буряк,
к. е. н., доц., доцент кафедри фінансів,
Національний університет біоресурсів і природокористування, м. Київ,
І. В. Дем'яненко,
к. е. н., доц., доцент кафедри фінансів,
Національний університет харчових технологій, м. Київ*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*A. V. Buriak
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
I. V. Demianenko
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance
National University of Food Technologies*

MODERNIZATION OF THE FUNCTIONAL MECHANISM OF THE AGRARIAN SECTOR IN DECENTRALIZATION CONDITIONS

В статті на основі аналізу результатів дослідження трансформаційних змін, зумовлених процесом децентралізації публічної влади і публічних фінансів, нами визначено процес модернізації функціонального механізму аграрного сектору національної економіки як природно-еволюційного явища сучасного розвитку продуктивних сил і виробничих відносин. Цей процес зумовлює адекватне удосконалення функціонального механізму сільськогосподарського виробництва відповідно із змінами окремих елементів господарського, економічного і фінансового механізмів, а також державної політики, зокрема – мотиваційного її компоненту. Утворені об'єднані територіальні громади в сільській місцевості країни стали локальними осередками, розвиток яких здійснюється на основі активізації максимально повного використання сукупного потенціалу території – природних, матеріально-технічних і людських ресурсів, які капіталізуються у процесі відтворення генерують додану вартість як фінансовий потенціал прогресивних змін в межах територіально-локальних осередків, які визначаються на основі демократичного самоврядування, фінансової самодостатності та функціонального механізму муніципального типу.

In the article, based on the analysis of the results of the study of the consequences of transformational changes caused by the process of decentralization of public power and public finances, we defined the process of modernization of the functional mechanism of the agricultural sector of the national economy as a natural evolutionary phenomenon of the development of productive forces and industrial relations. It is determined that this process determined the adequate improvement of the functional mechanism as a set of methods, tools of management. They

derive directly from the positive changes in the system of governance transferred to the administration of the united territorial communities, which in rural areas provide socio-economic development mainly depending on the successful functioning of agricultural production. It is established that the functional mechanism of the agrarian sector of the united territorial communities is being improved in accordance with the positive changes of the existing economic, economic and financial mechanisms, as well as the imperative of the state policy, in particular its motivational component. It is determined that the basis of the financial potential of territorial development is the reproductive process of the local territorial unit of the united territorial communities, where there is a capitalization of all resources available in this process – natural, logistical, human, monetary, etc. This aggregate capital of the territory generates added value, the share of which (with the exception of consumption) serves the financial potential of regional development, with the addition of state subsidies to it to finance investment projects. It has been established that under present conditions the development of united territorial communities can be carried out almost exclusively on the basis of endogenous potential. It is determined that the following indicators will have an effect the main indicators for further modernization of the functional mechanism of the agricultural sector: financial and economic stability of the entities of the united territorial communities; dominant of investment-innovative acceleration of development of agrarian sphere and improvement of investment-technological mechanism of its functioning; corporatization of industrial-economic and social-social relations of harmonization interests in the spheres of private, joint and public property, public authority and public finances. The implementation of the above is coordinated by the public system and the municipality of the territorial unit.

Ключові слова. Функціональний механізм; аграрний сектор; економіка і фінанси; реформування; трансформація.

Keywords. Functional mechanism; agrarian sector; economy and finance; reforming; transformation.

Постановка проблеми. Однією із найважливіших проблем успішності цивілізаційного поступу людства є досягнення повноцінного забезпечення населення продуктами харчування за науково обґрунтованими фізіологічними нормами споживання. Це є беззаперечною умовою відтворення його життєдіяльності та активної участі у економічному і соціальному розвитку суспільства.

Ключову роль у зазначеному процесі відіграють галузі сільськогосподарського виробництва та харчової промисловості. Ці галузі виступають фундаментальними компонентами багатоаспектного народногосподарського комплексу – агросфери. Крім зазначених галузей до складу агросфери входять також мисливство, лісове і водне господарство, видобуток місцевих корисних копалин, природні енергетичні потужності, дороги, передавально-розподільчі потужності та ін., діяльність яких безпосередньо пов'язана із використанням природних ресурсів.

Успішність функціонування агросфери та виконання своєї місії потребує належного фінансування збалансованого (сталого) соціально-економічного розвитку цього комплексу, що просторово охоплює усі сільські території країни.

Зазначене вимагає підпорядкування чинної фінансової політики держави вимогам відповідних критеріїв досконалості, насамперед – у належному фінансуванні розвитку агросфери сільських територій в контексті реформи децентралізації влади і фінансів, що визначає актуальність теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у формування наукової парадигми фінансового забезпечення успішного розвитку агросфери та державної фінансової політики, його регулювання здійснила значна плеяда відомих вітчизняних науковців: О.М. Бородіна, П.І. Гайдуцький, Н.М. Давиденко, М.Я. Дем'яненко, С.М. Кваша, Ю.Я. Лузан, І.І. Лукінов, Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.Л. Попова, В.В. Россоха, П.Т. Саблук, М.П. Талавирич, В.В. Юрчишин та інші.

Вітчизняні науковці у своїх працях зазначають, що сталий розвиток агросфери, а передовсім – сільськогосподарського виробництва, інтегрує три найбільш значущі для суспільного прогресу компоненти, це економічні, соціальні та екологічні чинники. Це відображає соціально-економічну змістовність функціонального механізму аграрної складової у процесі суспільного розвитку.

Загалом функціональний механізм сільськогосподарського виробництва включає у своєму складі елементи таких механізмів: господарського, економічно-організаційного і фінансового, що складають собою

комплексну систему інструментів, способів, методів, важелів та інших чинників впливу на стан виробництва продукції та його економічну ефективність.

Характерною особливістю функціонального механізму є не застиглість, а адекватний розвиток як одного із драйверів розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, що знаходяться у цьому процесі у детермінантному взаємозв'язку.

Мета статті. Полягає у дослідженні теоретичних засад та практичних аспектів, які зумовлюють процес модернізації функціонального механізму аграрного сектору національної економіки в умовах децентралізації.

Виклад основного матеріалу. Знаковою подією новітньої історії України стало підписання у 2014 р. Акту про асоціацію із Європейським Союзом, яким було передбачено впровадження Україною принципів суспільного устрою ЄС. Вони були визначені у положеннях «Європейської Хартії місцевого самоврядування», до якої прилучилась Україна, ратифікувавши її у 1996 р. Після ратифікації цієї Хартії Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи ухвалив «Рекомендації з місцевої та регіональної влади в Україні» у 1998 р. для проведення відповідної реформи.

Старт цієї реформи розпочався в Україні з ухваленням Верховною Радою 5 лютого 2015 р. Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» за № 157-VIII. Після цього розпочалося утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Станом на кінець 2019 р. в Україні сформовано біля однієї тисячі ОТГ трьох типів: міських, селищних і сільських. Серед загальної кількості ОТГ утворено 16% міських, 29% селищних і 55% сільських. Тобто, у сільській місцевості України функціонують 84% від усіх утворених ОТГ.

На відміну від радянських сілрад, які мали статус об'єкта управління, теперішнім ОТГ надано статус суб'єкта управління: їм істотно розширено повноваження та відповідальність, аналогічно до міст обласного підпорядкування; надано право утворення виконавчого органу управління із необхідним штатом фахівців; розширену доходну базу місцевого бюджету; передано у юрисдикцію ОТГ розпорядження усією сукупністю місцевих природних ресурсів; визнати містобудівну політику; здійснювати реєстрацію бізнесу, нерухомості та місця проживання. Крім того ОТГ має право на ініціювання отримання медичної та освітньої субвенцій, а також на забезпечення коштів не на рахунок казначейства, а у банку.

Таким чином, ОТГ не обмежується лише обов'язками надання бюджетними коштами публічних соціальних послуг населенню, а мають бути економічно, соціально, фінансово забезпеченими, функціонувати на засадах самоуправління та самофінансування, несучи повну відповідальність за соціально-економічний розвиток своєї території. Це має здійснюватись на основі зростання виробничої продуктивності свого територіально-економічного комплексу (ТЕК) шляхом розширення робочих місць, розвитку бізнесу, його диверсифікації покращення інфраструктури і логістики, посилення інвестиційного клімату, залучення позик, розвитку кооперування різних типів тощо.

Особливого значення у цьому відношенні набуває модернізація функціонального механізму аграрного сектору в межах ОТГ. Вона не тільки мотивована потребою зростання обсягу кінцевого продукту (валової продукції високої якості, прибутку), а насамперед піднесенням рівня розвитку продуктивних сил села та продуктивних відносин як основи гармонійності суспільних, колективних та особистих інтересів; стимулювання орієнтації науково-технічного і соціально-економічного процесу на відповідність екологічним принципам розвитку; посилення індикаторів економічного добробуту населення та демографічного стану села – подолання депопуляції, зростання тривалості життя; гармонійний розвиток людського потенціалу за ознаками професійної компетентності, інтелектуальності, етичності, культури тощо.

Зазначене потребує переходу вітчизняного аграрного сектору на модель інноваційного розвитку, що можливе за умов гармонійного поєднання ринкових і державних регуляторів та сприяє інтенсифікації процесу розширеного відтворення як основного генератора доданої вартості. Світовий (та й вітчизняний) досвід засвідчує, що саме інноваційна модернізація є знаряддям подолання економічної кризи.

Не зважаючи на те, що нині рівень розвитку аграрного сектору національної економіки за макропоказниками демонструє несумнівний успіх, проте цей успіх не є однозначно позитивним. Успіх проявляється у тому, що аграрний сектор економіки у структурі експорту товарної продукції вийшов серед усіх секторів на перше місце за обсягом продаж (а відтак і надходження конвертованої валюти), це лідерство стало можливим переважно внаслідок занепаду національної промисловості. В результаті цього Україна повернулася у групу аграрних країн як сировинного придатку до країн високо розвинутих. Сировинні країни в основній масі характеризуються залежністю від кредитних боргів та хронічним негативним сальдо експортно-імпоротної діяльності. До речі, слід зазначити, що у структурі товарного імпорту України збереглася ще немала частка імпорту продовольчих товарів за видами не тільки екзотичних (типу тропічних – бананів, кави, чаю тощо), а й таких, як наприклад, макаронні вироби та інші товари постійного вжитку.

Разом з тим загальний обсяг виробленого національною економікою ВВП (доданої вартості як критерію рівня розвитку економіки та ефективності влади) як у абсолютному виразі, так і в розрахунку на одну особу населення ще залишається дуже далеким від його рівня 1990 р., тобто часів набуття Україною державної суверенності.

То ж задекларований новою владою обсяг зростання ВВП за п'ять наступних років (тобто із середньорічним приростом в розмірі 5%) є досить амбітним, проте можливим. Гарантом такого темпу зростання є насамперед небезпідставне очікування реалізації драйверу продуктивної енергії ОТГ від модернізації аграрного сектору як у виробництві сільськогосподарської продукції, так і від отримання доданої вартості від її глибокої переробки у харчовій промисловості.

Проте зазначений процес значного зростання продукування обсягу ВВП безумовно не може відбуватися лише внаслідок модернізації аграрного сектору національної економіки – насамперед це потребує великомасштабної реіндустріалізації промисловості, і в першу чергу – машинобудування та тієї ж харчової промисловості, які разом дають 20% ВВП. Мова йде не тільки про сільськогосподарське машинобудування, що знаходиться у занепаді (показником чого є те, що аграрні товаровиробники закупають іноземну техніку (і це – у аграрній державі), а й взагалі про усю галузь машинобудування – як транспортного, так і технологічного при тому Україна має достатньо розвинуту власну металургійну промисловість. Необхідно пам'ятати про те, що модернізація функціонального механізму аграрного сектору є лише складовою частиною цього процесу інновації господарського механізму усієї національної економіки, яка має бути цілісною системою.

Ми сприймаємо термін «функціональний механізм» як вираз загальної упорядкованості певного процесу, що охоплює усі організаційно-управлінські і технологічні процеси певної сфери діяльності – її функціонування. Тобто аналогічно як і термін «господарювання», «фінансовий механізм» відображає змістовно професійну майстерність за її якісними і результативними ознаками досконалості.

Забезпечення ж підвищення досконалості функціонального механізму, його упорядкування у всіх формах прояву завжди потребує вольових політичних рішень глибинного реформування певного «укладу», який з часом стає регресивним, чим зумовлює перехід на нову якісну визначеність функціонування. В кожній галузі народного господарства закономірно і у відповідній послідовності виникають потреби внесення певних корективів, а згодом і кардинальних змін, які здійснюються як реформи.

Такою, уже давно назрілою реформою у АПК України є впровадження так званого ринку землі. Адже це є органічною частиною ринкової системи господарювання, що означає оборот капіталу «земля». У Європейському Союзі (про інтеграцію із яким прагне Україна) ринок землі існує у всіх країнах. Введення ринку землі в Україні є послідовним станом проведеної у 2000-2004 рр. реформи приватизації. Цей імпульс зумовив приріст виробництва сільськогосподарської продукції на 6%, а у харчовій промисловості – на 16,4%.

Цей позитивний результат був отриманий внаслідок утворення різних форм агровиробничих об'єктів ринкового типу. На засадах приватної власності на землю і майно було реформовано 11,5 тисяч господарств, створено 15 тис. нових агроформувань ринкового типу, з них 7492 господарських товариств, 223 – сільськогосподарських виробничих кооперативів, 3482 – приватних (приватно-орендних) підприємств, 1452 селянських (фермерських) та інших суб'єктів господарювання.

Власниками сертифікатів на частку (пай) землі отримали 6,5 млн. громадян, із них 5,6 млн. осіб передали свою землю в оренду загальною площею 22,4 млн. га., тобто 85% розпайованої землі. Передача землі в оренду зумовила формування крупних латифундій орендаторів, які за відносно (з іноземними державами) отримують великі прибутки, а не вкладають кошти у розвиток інфраструктури села та не збільшують рівень трудової зайнятості на селі. Це спричинило значну міграцію із сіл. То ж для утворених ОТГ виникла велика потреба модернізації функціонального механізму землекористування внаслідок запровадження ринку землі, тобто капіталізації цього основного засобу сільськогосподарського виробництва.

Потенційне введення землі у оборот як капіталу може сприяти ОТГ у таких аспектах:

- побороти монополію орендаторів латифундистів: переглянути угоди про оренду і утворити в межах своєї компетенції мережу фермерських господарств – утворити ядро фермерів, які є жителями сіл ОТГ і зарекомендували себе позитивно із схильністю до землеробства з підтримкою їхньої діяльності в різних аспектах зі сторони фахівців виконавчого адміністративного органу ОТГ;

- виникає шанс запровадження земельної іпотеки: отримання кредитів землекористувачами під заставу землі. На цій основі вірогідними є такі наслідки: кредитне фінансування діяльності фермерів, між якими виникає конкуренція за право на іпотеку і земля буде переходити до більш ділового господаря.

Проте введення в Україні земельної іпотеки пов'язане з такими труднощами: іпотека є довгостроковим кредитом (як правило – 20 і більше років), що потребує наявності так званих «довгих грошей», яких в Україні не існує. Адже у більшості країн іпотека ґрунтується на коштах накопичувального пенсійного фонду, якого при національній солідарній пенсійній системі не існує взагалі.

Банківські ж кредитні ресурси в Україні надто слабкі, бо навіть держава є позичальником у міжнародних організаціях – МВФ та ЄБРР. Реальним кредитором можуть бути деякі страхові компанії, але їхні можливості також обмежені.

Реальним джерелом реалізації фінансування інвестиційно-інноваційних проектів у системі територіального розвитку є венчурне кредитування. Воно надається не під проценти, а під певну частку приросту капіталу у позичальника, або акцій.

Важливим і надійним джерелом отримання фінансової підтримки аграрних товаровиробників є заходи мотиваційної політики держави, розрахованої на зацікавленість їх у реалізації проектів, які у кінцевому виразі призводять до позитивних результатів.

Показовим у цьому відношенні є прецедент внесення зміни лиш одного елементу функціонального механізму – експорту насіння соняшника. Держава підвищила у 1998 р. розмір мита на експорт насіння, що мало такі наслідки: з одного боку зросло надходження до бюджету коштів від мита, а з другого боку – зробило для експортерів не вигідним експортувати насіння без переробки його на олію. Внаслідок цього за наступні 15 років в Україні збільшились обсяги переробки соняшнику у 7 разів, обсяг виробництва олії зріс у 14 разів, а експорт олії – у 25 разів. При цьому Україна отримала значні кошти доданої вартості, вийшла у світові лідери

експорту олії, а по обсягу її виробництва на третє місце у світі. При цьому у товаровиробників залишилися макуха і шрот як цінні білкові продукти для комбікормової промисловості.

Вірогідно подібну модель доцільно вводити у функціональний механізм експорту зерна з переробкою його на борошно різних гатунків.

В цілому ж модернізація і удосконалення функціонального механізму агросектору в сучасних умовах децентралізації має ґрунтуватись переважно на основі ендогенного (внутрішнього) потенціалу осередків ОТГ з орієнтацією на зростання обсягу продукування доданої вартості, що є грошовим виразом кінцевого результату як фінансового потенціалу для наступного циклу відтворювального процесу. Зазначене посилює актуальність нарощування фінансового потенціалу територіальних осередків ОТГ і разом із цим і змістовності самого терміну «фінансовий потенціал».

Аналіз публікацій вітчизняних науковців щодо сутності фінансового потенціалу території показує, що їхня увага зосереджена передовсім на виявленні феномену фінансового потенціалу як об'єкту досліджень. Переважна більшість науковців дотримується ресурсної концепції, згідно із якою поняття «фінансовий потенціал» сприймається як вираз загальної суми фінансових ресурсів – коштів, що є доходом усіх суб'єктів господарювання, які функціонують у межах певної території і, таким чином, сприймаються потенційним фактором територіального розвитку.

Такої трактовки фінансового потенціалу розвитку територіальної економічної системи дотримується зокрема О.М. Сукач. Він зазначає, що «фінансовий потенціал» території – це «обсяг фінансових ресурсів, які є у розпорядженні місцевих органів влади» [9].

В.Г. Борнонос вважає, що «фінансовий потенціал» – це «гіпотетична можливість залучати, створювати та використовувати фінансові ресурси з метою забезпечення ефективного функціонування та розвитку [2].

А.С. Буряченко стверджує, що фінансовий потенціал – це «спроможність акумулювати фінансові ресурси за допомогою використання наявних доходних джерел та формування сприятливого інвестиційного клімату завдяки застосування відповідних фінансових інструментів з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку відповідних територій [4].

Зазначений методичний підхід до визначення змістовності фінансового потенціалу заслуговує на увагу лише з тої позиції, що він сприймається у вартісному виразі, до того ж, – тільки тої частки доданої вартості (ВВП), яка генерується економічною системою певної території у вигляді доходів суб'єктів господарювання. Тобто, тут ресурсний підхід до змістовності фінансового потенціалу регіонального розвитку фігурує у надто звуженому виді. Адже зовсім ігнорується вартісний вираз наявного у територіального економічного комплексу сукупного капіталу (капіталізованого виразу усіх наявних ресурсів: матеріально-технічних, людських, природних тощо). Як зазначає В.І.Кравченко, фінансові ресурси у міжнародній практиці факторами економічного зростання взагалі не враховуються як такі, оскільки вони самостійно не існують, а лише відображають певні економічні процеси. Мають місце п'ять критичних факторів економічного зростання. Це земля, вода, енергія, матеріали, робоча сила» [7].

Зазначені фактори поєднуються у процесі суспільного розширеного відтворення, у якому і продукується ВВП (додана вартість). Тому ми вважаємо, що «фінансовий потенціал» може бути розкритий лише з позиції процесного підходу у нашому випадку – функціонального механізму аграрного сектору економіки у забезпеченні сталого розвитку об'єктів ОТГ. Змістовно сталий розвиток сприймається як «встановлення гармонійних і збалансованих стосунків між людиною, суспільством та природою» [1, с. 41].

Наведені вище визначення фінансового потенціалу території можуть сприйматися у вузькому розумінні як сукупна потенційна спроможність місцевих суб'єктів господарювання. У широкому ж розумінні фінансовий потенціал має сприйматися сукупністю таких складових елементів: місцевого бюджету; позабюджетних фондів, міжбюджетних грошових потоків; цінних паперів суб'єктів господарювання та місцевого органу влади; позики, що залучаються з інших територій.

З позиції процесного підходу до розуміння змістовності фінансового потенціалу території ОТГ необхідно враховувати, що розвиток є динамічним процесом і успішність його залежить не тільки від наявності необхідних ресурсів (у грошовому, матеріальному та іншому виразі), а й від свідомого, енергійного, цілеспрямованого, своєчасного, креативного використання. Без цього проста наявність ресурсів певної території буде безрезультативною. Відтак фінансовий потенціал ОТГ слід розглядати не лише з точки зору джерел надходження коштів, а й з функціонального підходу як режиму здійснення заходів фінансового забезпечення та заходів розвитку.

В сучасних умовах, коли соціально-економічний розвиток місцевих територій агросфери опирається переважно на ендогенний фінансовий потенціал, реалізація завдань можлива саме на гармонізації усієї сукупності наявних факторів відтворювального процесу відповідними суб'єктами господарювання, що забезпечує доходи як цих суб'єктів, так і місцевий бюджет, а відтак і реалізацію загальносуспільного інтересу як імперативу при оптимальності співвідношення «витрати – доходи», «ризик – вигода».

На наш погляд, відігравати роль визначальних індикаторів подальшої модернізації функціонального механізму аграрного сектору будуть три складових компоненти процесу прогресивного розвитку продуктивних сил і виробничих відносин у сфері сільськогосподарського виробництва та формування ОТГ як самодостатнього суб'єкта базового рівня адміністративного устрою та бюджетної системи країни:

– фінансово-економічна стабільність функціонування окремо взятих та усієї сукупності суб'єктів господарювання в межах територіального осередку ОТГ [6];

- домінанта інвестиційно-інноваційного прискорення розвитку аграрної сфери та удосконалення інноваційно-технологічного механізму її функціонування [3, 4];
- корпоратизація виробничо-економічних та соціально-суспільних відносин гармонізації інтересів у сферах приватної, спільної групової та загальносуспільної власності, публічної влади та публічних фінансів [5].

У першому випадку функціональний механізм виробничої сукупності усіх форм господарювання територіального економічного комплексу буде удосконалюватись системою елементів конкурентоспроможності, ризикостійкості, платоспроможності, фінансової забезпеченості тощо.

У другому випадку функціональний механізм товаровиробників буде удосконалюватись і розвиватись під дією змін, зумовлених домінантою інвестиційно-інноваційної модернізації аграрного виробництва та його технологічного механізму як основи підвищення темпів зростання продуктивності праці, підвищення якості продукції, розширення її асортименту та ринків збуту, а відтак – посилення фінансової стійкості.

У третьому випадку функціональний механізм виробничо-економічних і соціально-суспільних відносин буде трансформуватись у територіально-локальну систему корпоративної солідарності з єдиним координаційно-управлінським центром регулювання розвитку на принципах фінансової самодостатності та демократичного муніципального самоврядування.

Висновки. Успішність соціально-економічного розвитку українського суспільства в сучасних умовах глобалізації, посилення інтеграційних процесів та науково-технічного прогресу закономірно призводить до необхідності зміни способів, методів, прийомів ведення господарської діяльності, тобто – функціонування. У цьому контексті реформа децентралізації публічної влади та фінансів зумовлена модернізацією функціонального механізму аграрного сектору національної економіки як базового компоненту агросфери об'єднаних територіальних громад. Правовий статус ОТГ як самостійного суб'єкту господарювання відкрив можливість формувати системно цілісні територіально-локальні господарські комплекси, функціональний механізм яких ґрунтується на засадах демократичного самоврядування і фінансової самодостатності.

Основою соціально-економічного розвитку ОТГ є сукупний комплекс природних, економічних, людських та інших факторів місцевого відтворювального процесу, а фінансовим потенціалом – цілеспрямований процес капіталізації цих факторів. Результативність соціально-економічного розвитку визначається ступенем досконалості механізму функціонування ОТГ як суб'єкта муніципального типу.

Список літератури.

1. Бородіна О.М. Соціально-економічний розвиток сільського господарства і села: сучасний вимір : монографія / О.М. Бородіна, В.В. Юрчишин, І.В. Прокопа та ін. ; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 318 с.
2. Боронос В. Г. Дослідження сутності фінансового потенціалу території. / В.Г. Боронос // Экономика и управление. – 2012. - №4. – С. 77-85.
3. Буряк А.В. Інвестиційно-інноваційне прискорення розвитку аграрних підприємств : монографія / А.В. Буряк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 204 с.
4. Буряченко А. Є. Фінансовий потенціал соціально-економічного розвитку: регіональний вимір : дис. на здобуття наукового ступеня д. е. н., спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / А.Є. Буряченко. – К.: КНЕУ, – 2014. – 482 С.
5. Давиденко Н.М., Буряк А.В. Корпоративне управління : навч. посіб. / Н.М. Давиденко, А.В. Буряк. – К.: ЦП «Компринт», 2014. – 346 с.
6. Дем'яненко І.В. Фінансова стабілізація підприємств і механізми її забезпечення : монографія / І.В. Дем'яненко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2001. – 72 с.
7. Кравченко В.І. Теоретичні проблеми становлення іпотечного ринку в Україні. Іпотечний ринок в Україні / В.І. Кравченко. – К.: НДФІ, 2002. – 248 с.
8. Лобас М.Г. Управління інноваційно-технологічним розвитком агросфери : монографія / М.Г. Лобас, В.В. Россоха, Д.О. Соколов. – К.: ННЦ ІАЕ, 2016. – 416 с.
9. Сукач О. М. Фінансовий потенціал територій та його роль у інвестиційному забезпеченні регіонального розвитку / О.М. Сукач // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, випуск 1 (111), – 2015. – С. 44-48.

References.

1. Borodina, O.M. Yurchyshyn, V.V. and Prokopa, I.V. (2012), *Sotsial'no-ekonomichnyj rozvytok sil'skoho hospodarstva i sela: suchasnyj vymir* [Socio-economic development of agriculture and rural areas: a modern dimension], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.
2. Boronos, V. H. (2012), "Investigation of the nature of the financial potential of the territory", *Ekonomyka y upravlenye*, vol.4, pp. 77-85.
3. Buriak A.V. (2011), *Investytsijno-innovatsijne pryskorennia rozvytku ahrarnykh pidpryemstv* [Investment and innovation acceleration of development of agricultural enterprises], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.
4. Buriachenko, A. Ye. (2014), "The financial potential of socio-economic development: a regional dimension", Ph.D. Thesis, Economy, KNEU, Kyiv, Ukraine.

5. Davydenko, N.M. and Buriak, A.V. (2014), Korporatyvne upravlinnia [Corporative management], TsP «Komprynt», Kyiv, Ukraine.
6. Dem'ianenko, I.V. (2001), Finansova stabilizatsiia pidpriemstv i mekhanizmy ii zabezpechennia [Financial stabilization of enterprises and mechanisms for its provision], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.
7. Kravchenko, V.I. (2002), Teoretychni problemy stanovlennia ipotechnoho rynku v Ukraini. Ipotechnyj rynek v Ukraini [Theoretical problems of becoming a mortgage market in Ukraine. The mortgage market in Ukraine], NDFI, Kyiv, Ukraine.
8. Lobas, M.H. Rossokha, V.V. and Sokolov, D.O. (2016), Upravlinnia innovatsijno-tehnolohichnym rozvytkom ahrosfery [Management of innovation and technological development of the agrosphere], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.
9. Sukach, O. M. (2015), “The financial potential of the territories and their role in the investment support for regional development”, Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy, vol. 1 (111), pp. 44-48.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019 р.